

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ...

E. H. GOMBRICH

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Μορφωτικό Ίδρυμα: ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Η όποια αντικειμενική πραγματικότητα δεν παραμένει η ίδια μετά από τη διαδρομή της από τη ζωή και τη σκέψη μας. Στην ουσία είτε προσδίδουμε υποκειμενισμό στην αληθινή πραγματικότητα, είτε αντικειμενικοποιούμε τον υποκειμενισμό μας, παρεμβαλόμαστε, μπαίνουμε ανάμεσα.

Το ίδιο συμβαίνει, ίσως σε μεγαλύτερο βαθμό, και με τα έργα Τέχνης. Μ' αυτό τον τρόπο μόνο μετέχουμε, μέσ' από αθέβαιες ανεπάρκειες με τις ποικιλώνυμες περιοχές της Τέχνης.

➤ Γράφει ο
ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ

Ο όρος Τέχνη είναι αρχαιοελληνικός [αρχ. τέχνη < τίκτω (= γεννώ), αόριστ. β' έτεκ-ον] σημαίνει την ελεύθερη, δημιουργική έκφραση του ανθρώπου με έργα που διέπονται από αισθητικούς κανόνες.

Σκοπός της Τέχνης είναι να προβάλλει την ομορφιά (αισθητική και ηθική) που υπάρχει κοντά μας ή να την δημιουργήσει.

Για την προέλευση της Τέχνης υπάρχουν πολλές θεωρίες. Θυμίζω μία, χωρίς αξιολογικές προτιμήσεις, στην τύχη.

Σύμφωνα με ορισμένη άποψη η Τέχνη στην αρχή δεν είχε σχέση με την ομορφιά, αλλά υπηρετούσε τη μαγεία και μέσα απ' αυτή την ίδια τη ζωή. Συγκεκριμένα: Όταν ο άνθρωπος της λίθινης εποχής παρίστανε στα τοιχώματα των σπηλαίων ζώα, δεν το έκανε για να περνά ευχάριστα τις ώρες του ή για να εκφράζει αισθητικές συγκινήσεις, αλλά γιατί πίστευε ότι απεικονίζοντας το ζώο θα μπορούσε να το βρει και να το σκοτώσει εύκολα, με άλλα λόγια θα μπορούσε να εξασφαλίσει την τροφή του.

Την ουσία της Τέχνης, ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης τη χαρακτήρισαν ως μίμηση και αναπαράσταση της πραγματικότητας. Κατά τον Πλάτωνα η Τέχνη είναι «μίμησις μιμήσεως» γιατί η πραγματικότητα, που αντιγράφει η Τέχνη, είναι και αυτή αντίγραφο ενός άλλου κόσμου του νοητού.

Σήμερα η σύγχρονη Αισθητική δέχεται ότι η Τέχνη είναι «αυτόνομο» φαινόμενο, που λειτουργεί κάτω από τους δικούς της νόμους. Γεγονός παραμένει ότι η Τέχνη είναι φαινόμενο δυσπρόσιτο, δυσνόητο και, κατά κα-

νόνα, παρερμηνευμένο. Η μία και μόνη Τέχνη είναι πολυσχιδής. Έχουμε: α) Τις εικαστικές Τέχνες (αρχιτεκτονική, πλαστική, ζωγραφική) β) Τις τονικές (ποίηση, μουσική) και γ) Τις κινητικές (χορός, θέατρο). Τα γενικά προβλήματα της Τέχνης εξετάζει η Αισθητική.

Τις ελάχιστες νύξεις στο τεράστιο θέμα της Τέχνης οφείλω στο κλασικό στο είδος βιβλίο: «ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ» του Ε. Η. Gombrich. Μετάφραση: Λίνας Κάσδαγλη. Ε κ δ ό σ ε ι ς : Μ Ο Ρ Φ Ω Τ Ι Κ Ο Ϊ Δ Ρ Υ Μ Α Ε Θ Ν Ι Κ Η Σ Τ Ρ Α Π Ε Ζ Η Σ. Σελ. 688. Ο καθηγητής Σερ Ε. Η. Gombrich γεννήθηκε στη Βιέννη το 1909 και μπήκε στο επιτελείο του Ινστιτούτου Warburg στο Λονδίνο το 1936. Έγινε Διευθυντής του και Καθηγητής της Ιστορίας της Κλασικής Παράδοσης στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου,

από το 1959 ως τη συνταξιοδότησή του το 1976. Τιμήθηκε επάξια με τίτλους και βραβεία. Θυμίζουμε ελάχιστα απ' τα βιβλία του: Τέχνη και ψευδαίσθηση: Μελέτη για την ψυχολογία της εικαστικής αναπαράστασης (1960). Το αίσθημα της τάξης: Μελέτη για την ψυχολογία της Διακοσμικής Τέχνης (1979) κ.ά.

«Το χρονικό της τέχνης» του Ε. Η. Gombrich είναι ένα από τα λαμπρά και αξιολογήσιμα βιβλία Τέχνης που δημοσιεύτηκαν ποτέ. Θυμίζω τα περιεχόμενά του που συνθέτουν το σκαρίφημα της όλης προσφοράς.

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η τέχνη και οι καλλιτέχνες. 1) Παράξενες καταβολές. Προϊστορικοί και πρωτόγονοι λαοί. Αρχαία Αμερική. 2) Τέχνη για την αιωνιότητα. Αίγυπτος. Μεσοποταμία. Κρήτη. 3) Η μεγάλη αφύπνιση. Η Ελλάδα, από τον έβδομο ως τον πέμπτο αιώνα π.Χ. 4) Το βασίλειο της ομορφιάς. Η Ελλάδα και ο ελληνικός κόσμος, από τον τέταρτο αιώνα π.Χ. ως τον πρώτο αιώνα μ.Χ. 5) Οι κατακτητές του κόσμου. Ρωμαίοι, Βουδι-

στές, Εβραίοι και Χριστιανοί, από τον πρώτο ως τον τέταρτο αιώνα μ.Χ. 6) Χωρίζουν οι δρόμοι. Η Ρώμη και το Βυζάντιο, από τον πέμπτο ως τον δέκατο τρίτο αιώνα μ.Χ. 7) Κοιτάζοντας προς την Ανατολή. Το Ισλάμ και η Κί-

έκτου αιώνα. 16) Φως και χρώμα. Η Βενετία και η βόρεια Ιταλία, στις αρχές του δέκατου έκτου αιώνα. 17) Η νέα γνώση διαδίδεται. Η Γερμανία και οι Κάτω Χώρες, στις αρχές του δέκατου έκτου αιώνα. 18) Κρίση στην Τέχνη. Η Ευρώπη, στο τέλος του δέκατου έκτου αιώνα. 19) Όραση και οράματα. Η καθολική Ευρώπη, τα πρώτα πενήντα χρόνια του δέκατου έβδομου αιώνα. 20) Ο καθρέφτης της φύσης. Η Ολλανδία, τον δέκατο έβδομο αιώνα. 21) Η δύναμη και η δόξα: I. Ιταλία, τέλη δέκατου έβδομου και δέκατος όγδοος αιώνας. 22) Η δύναμη και η δόξα: II. Γαλλία, Γερμανία και Αυστρία, στα τέλη του δέκατου έβδομου και στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα. 23) Η εποχή του Λόγου. Η Αγγλία και η Γαλλία, τον δέκατο όγδοο αιώνα. 24) Τομή στην παράδοση. Αγγλία, Αμερική και Γαλλία, τέλος του δέκατου όγδοου με αρχές του δέκατου ένατου αιώνα. 25) Διαρκής επανάσταση. Ο δέκατος ένατος αιώνας. 26) Αναζητώντας νέα πρότυπα. Τέλος του δέκατου ένατου αιώνα. 27) Η πειραματική Τέχνη. Τα πρώτα πενήντα χρόνια του εικοστού αιώνα. 28) Χρονικό δίχως τέλος. Ο θρίαμβος του Μοντερνισμού. Το ρεύμα αλλάζει πάλι κατεύθυνση. Το παρελθόν που μεταβάλλεται «Το χρονικό της Τέχνης» του Ε. Η. Gombrich σε μετάφραση Λίνας Κάσδαγλη των εκδόσεων του Μορφωτικού Ίδρυματος της Εθνικής Τραπέζης είναι έργο κλασικό. Γράφτηκε για τον άνθρωπο που διψά να μάθει αυθεντικά για την Τέχνη από την εποχή των σπηλαίων ως τις ημέρες μας. Μας μιλάει με γνώση επιστημονική, σκέψη λαγάρη, οξυδέρκεια και απλότητα. Κάνει λόγο για έργα Τέχνης που απεικονίζονται στο βιβλίο.

Το έργο του καθηγητή Ε. Η. Gombrich δεν είναι φτιαχτό, μη φυσικό, έχει ψυχολογική αναγκαιότητα, διαθέτει γενικότερη αισθητική αλήθεια. Στις σελίδες του βιώνουμε όχι το «φαίνεσθαι» μόνο, αλλά και το «είναι» της Τέχνης.

να, από τον δεύτερο ως τον δέκατο τρίτο αιώνα μ.Χ. 8) Η Δυτική Τέχνη στο χωνευτήρι. Η Ευρώπη, από τον έκτο ως τον ενδέκατο αιώνα. 9) Η στρατευόμενη Εκκλησία. Ο δωδέκατος αιώνας. 10) Η Θριαμβεύουσα Εκκλησία. Ο δέκατος τρίτος αιώνας. 11) Αυλικόι και αστοί. Ο δέκατος τέταρτος αιώνας. 12) Η κατάκτηση της πραγματικότητας. Οι αρχές του δέκατου πέμπτου αιώνα. 13) Παράδοση και ανανέωση: I. Τα τέλη του δέκατου πέμπτου αιώνα στην Ιταλία. 14) Παράδοση και ανανέωση: II. Ο δέκατος πέμπτος αιώνας στις χώρες του βορρά. 15) Η επίτευξη της αρμονίας. Τοσκάνη και Ρώμη, αρχές του δέκατου